

УСКЛАДНЕНЕ РЕЧЕННЯ

Просте речення може ускладнюватися однорідними членами речення, відокремленими членами речення, вставними та вставленими конструкціями, звертаннями: *Благословенна будь, **моя незаймана дівице Десно**, що, згадуючи тебе вже багато літ, я завжди добрішав, почував себе невичерпно багатим і щедрим.*

ОДНОРІДНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ

- поєднані сурядним зв'язком;
- відповідають на однакове питання;
- стосуються одного члена речення;
- виконують однакову синтаксичну роль.

Установіть відповідність

Однорідні члени речення

Приклади

- | | |
|--------------|--|
| 1. підмети | А) Джордано Бруно, видатний філософ і поет епохи Відродження, походив з незаможної італійської родини |
| 2. присудки | Б) У дитинстві його віддали в монастир, але хлопець утік і подорожував Європою, пізніше видавав книжки та проповідував. |
| 3. обставини | В) У його вченні цікаво поєднані наука й магія, обґрунтування нескінченності Всесвіту та віра в переселення душ. |
| 4. додатки | Г) Один венеціанський аристократ написав донос до інквізиції, бо не хотів платити філософу за поради й консультації.
Д) Джордано Бруно постраждав не через свою філософію, а через принципове протистояння здирництву монастирів. |

РОЗДІЛОВІ ЗНАКИ ПРИ ОДНОРІДНИХ ЧЛЕНАХ РЕЧЕННЯ

Червоне сонце закотилося в імлу, розчинилось в ній, пірнуло за обрій. [О, О, О]

Будь сміливим не язиком, а ділом. [О, а О] (а, але, та (= але), зате, проте, однак)

Не то сон, не то забуття склепляло повіки. [не то О, не то О]

(і..., і...; ні..., ні...; то..., то...; чи то..., чи то...; або..., або...)

Є в нас і сила, і правда, і слава, і земля своя рідна й свята. [і О, і О, і О, і О]

Чорніє поле, і гай, і гори. [О, і О, і О]

По хуторах і пасіках, по байраках і долинах ні на хвилину не затихав спів. [О і О, О і О]

Батько хоч і нічого не говорить, та все пильно на мене поглядає. [хоч О, та О]

(не тільки..., а й...; не тільки..., але й...; як..., так і...; хоч..., але...; не так..., як...; не стільки..., скільки...; не стільки..., як...)

З городу не біжить – вихором вилітає Мар'яна. [О - О]

(між однорідними членами речення – безсполучниковий протиставний зв'язок . на місці тире можна поставити сполучник **а**).

**РОЗДІЛОВІ ЗНАКИ ПРИ ОДНОРІДНИХ ЧЛЕНАХ
ТА УЗАГАЛЬНЮВАЛЬНОМУ ПРИ НИХ СЛОВІ**

Усе в чеканні: спілі краплі рос, земля і місяць, вишні і тополі, і тиша в тиші, і тумани в полі. [УС: О, О і О, О і О, і О, і О]

Тонкі брови, русяві дрібні кучері, тонкий ніс, рум'яні губи – усе дихало молодю парубочою красою. [О, О, О, О - УС]

Усі квіти: маки, ромашки, волошки - тягнуться до сонця. [УС: О, О, О - ...]

Багато поетів, а саме: Б. Олійник, Л. Костенко, П. Тичина – оспівували давню й нову красу Києва. [УС, а саме: О, О, О - ...] (як-от, а саме, наприклад)

Зауважте!

Кому не ставимо між компонентами усталених сполучень типу *і так і сяк, і туди і сюди, і вдень і вночі, ні туди ні сюди, ні сяк ні так, ні вдень ні вночі, ні риба ні м'ясо*.
Ні вдень ні вночі не стихає kleпання коси.

Тире між підметом і присудком

Тире між підметом і складеним іменним присудком ставимо лише на місці пропущеного дієслова-зв'язки, порівняйте: Мій брат – художник. Мій брат є художником. Мій брат буде художником. Мій брат став художником.

Між підметом і присудком на місці дієслова-зв'язки **тире ставимо** лише в таких випадках:

1. іменник (числівник) у Н.в. – іменник (числівник) у Н.в.
Вітри галактик – вічні скрипалі. Весна – художник знаменитий. Два та два – чотири.
2. інфінітив – інфінітив
Жити – Вітчизні служити. Боятися смерті – на світі не жити.
3. інфінітив – іменник у Н.в.
Малювати – моє вподобання.
4. Підмет – це, (оце), то, ось, значить присудок.
Вірний приятель – то найкращий скарб. Жити мені без праці – значить не жити.
Життя – це божевільне ралі.

Між підметом і складеним іменним присудком **тире** на місці пропущеного дієслова-зв'язки **не ставимо** в таких випадках:

1. займенник
Сумує хата, бо вона вже пуста.
2. підмет не іменник (займенник) у Н.в.
Серце не камінь. Час не наша власність. Ця книжка не моя.
3. підмет прикметник (дієприкметник).
Твоє чоло шляхетне і ясне. Надходить ніч. Думки у неї хмарні. Черкащина оспівана Шевченком.

Зауважте!

1. Якщо іменна частина складеного присудка виражена порівняльним зворотом, то тире перед нею ставимо за бажанням автора (з метою наголосити): Верба – мов чорний покруч ікебани. Самотність – як обірвана струна. Собор як свіча.
Не забувайте: порівняльний зворот, як і фразеологічний, дієприкметниковий чи дієприслівниковий, є одним членом речення (не потрібно розглядати складові частини зворотів як різні члени речення).
2. Якщо іменна частина складеного присудка виражена формою орудного відмінка, то тире на місці пропущеної зв'язки ставимо за бажанням автора: Робота роботою, а відпочинок – відпочинком.